

Stanislav Tumis

RECENZE NA KNIHU
PROLÍNÁNÍ SLOVANSKÝCH PROSTŘEDÍ

Černý, M. – Kedron, K. – Příhoda, M., *Prolínání slovanských prostředí*, Praha – Červený Kostelec: Pavel Mervart 2013, 320 s., ISBN 978-80-7465-024-6

Konference Mladých Slavistů patří od roku 2005, kdy se konal její první ročník, k tradičním projektům Ústavu východoevropských studií. Od svých počátků až do současnosti za tímto setkáním mladých badatelů, které spojuje téma slovanského areálu, stála osobnost současného ředitele Ústavu východoevropských studií, dr. Marka Příhody, jenž patřil (a dodnes patří) k jejím klíčovým organizátorům a podporovatelům. Díky jeho úsilí a práci dalších osobností, mezi nimiž je potřeba zmínit zejména jednu za zakladatele a dlouholetých spoluorganizátorek a editorek sborníků Hanu Vaňkovou a prof. Vladimíra Svatoně, s jehož laskavou podporou je konference neodmyslitelně spjata, zaznělo na shromážděních konaných na půdě Filozofické fakulty v Praze v podzimních měsících každoročně nespočet kvalitních příspěvků mladých učenců z desítek slovanských i neslovanských zemí. Velká mezinárodní účast a žhavé diskuse mezi zástupci značného množství evropských univerzit jsou nedílnou součástí společných setkávání. Za nezanedbatelný počin lze považovat i skutečnost, že se organizátorům daří plnit svůj závazek a každý rok připravit z konference kolektivní monografii, na jejíž kvalitě se podílí doslova mravenčí práce mnoha redaktorů, jazykových korektorů a také dvorní nakladatelství Pavel Mervart.

Recenzovaná kolektivní monografie *Prolínání slovanských prostředí* editorů Marcela Černého, Kateřiny Kedron a Marka Příhody, je výsledkem konferenčního shromáždění z roku 2011, jež spojovalo společné téma prolínání slovanských prostředí a již považují za jednu z nejkvalitnějších v „historii“ Konference mladých slavistů. Své texty zde publikovala silná generace badatelů z dvanácti zemí, z nichž mnozí již dnes působí jako učitelé na univerzitách a jiní předkládají své objevné studie a disertační práce. Ke knize, rozdělené do pěti velkých kapitol, napsal úvodní slovo

profesor Vladimír Svatoň, v němž se zamýšlí nad protichůdným formováním dvou typů společností v Evropě – staví proti sobě kultury inklinující k vytváření centralizovaného státu, jehož formování napomáhaly po stěhování národů procesy christianizace, urbanizace a budování specializovaného státního aparátu, a společnosti, které se tomuto vývoji chtěly vyhnout, měly nedůvěru ke státní moci, vyznávaly hodnoty anarchické a destruktivní a bránily se chladu neosobních institucí (model národního obrození). Vzájemná interakce těchto tendencí stála za dynamickým vývojem Evropy, který se ve své rozpornosti projevuje dodnes.

Zkoumání těchto interakcí a rozporného vývoje slovanského prostředí je tématem kolektivní monografie, která předkládá celou řadu cíleně komparativních studií a sama ze své podstaty je komparativním a interdisciplinárním pojednáním o nejrůznějších problémech a dějinných obdobích tohoto „sesterského“ a přece tolik rozmanitého a rozporuplného areálu, jenž se nevyvíjel jednotně. Velmi silná „historická sekce“ pod názvem *Národně emancipační a státoprávní ideje u slovanských etnik*, předkládá pět inspirativních studií, v nichž autoři pojednávají o virtuálním obrazu Srbska, na němž se podílejí dnešní tzv. „nová média“ jako facebook a další (Małgorzata Cekiera), o teoretických východiscích generace tzv. nepokorných, kteří se pod vedením Romana Dmowského zformovali v národně demokratickou stranu s osobitými pohledy na polskou národnost a vytváření principů identity (Jan Květina), o imperiálních motivech formulovaných v textu *Степенная книга царского родословия* (Maria S. Kabanova), o myšlence znovuzavedení srboluzického jazyka (Jakub Sokół) a o aspektech programu srbské národní politiky 19. století, kterou autor (Petr Stehlík) v komparativní analýze formuluje na základě rozboru textů Ilji Garašanina odvozených z úvah českého slavjanofila Františka Alexandra Zacha, agenta polské politické emigrace pod vedením Adama Czartoryského; díky těmto srovnáním se Stehlíkova studie stává širším pojednáním o národnostní situaci v Evropě, nikoli výhradně na Balkáně. Jako jakýsi dodatek k této kapitole působí sekce *Náboženská mozaika slovanského areálu*, která se ve dvou příspěvcích zaměřuje na jihoslovanský prostor (Mislav Kovačić a Katarzyna Stepińska) a v jednom analyzuje náboženské okolnosti na území Lužice (Justyna Michniuk).

Velmi přínosné, většinou komparativní úvahy, jak ostatně napovídá název sekce *Slovanské literatury ve vzájemných reflexích a konfrontacích*, nalezneme též ve třetí kapitole. Velká část studií se zaměřuje na komparace, v nichž hrají klíčovou roli české (slovenské) literární texty a pohledy, například rozbor teoretických přístupů k literatuře a dějinám Stephena Greenblatta, který autorka Magdalena Bystrzak aplikuje na česko-slovenský meziválečný kontext (zejména texty Alexandra Matusšky a dalších), analýza působení chorvatských mnichů v Emausích v Praze v 14. a 15. století, jež přispěla mimo jiné k překladu staročeských středověkých náboženských textů do starochorvatštiny atd. (Martina Kramarić), proměny vnímání ruské dětské literatury v českém prostředí v průběhu 20. století (Eva Malenová); velmi propracovaná studie Agnieszky Potyrańskiej se zabývá fenoménem myticko-poetického

líčení „satana“ v textech ruských symbolistů a komparuje je s literární tvorbou některých českých básníků. Za významnou považuji i studii Ludmily Machátové o cestě Jana Novgorodského do Jeruzaléma v širším kontextu úvah o novgorodském písemnictví či komparativní studii dvou postmoderních jihoslovanských autorů, makedonského Krste Čačanského a srbského Danila Kiše. Z posledních dvou jazykovědných kapitol, bych upozornil zejména na příspěvek Kateřiny Kedron, která se ve svém lingvokulturologickém bádání, jež zkoumá odraz kulturních informací v jazyce, zaměřila na analýzu frazeologického materiálu, jak se odráží v genderových vztazích – ve studii komparuje běloruský, polský a český frazeologický materiál.

Jak je patrné z předchozího výkladu, Konference mladých slavistů, která našla svůj odraz ve vydání kolektivní monografie *Prolínání slovanských prostředí* v roce 2013, přinesla velké množství zásadních úvah a námětů pro další zkoumání interakcí v rámci slovanského areálu. Podílela se na boření řady mýtů, jimž se v tomto prostředí daří velmi lehce zakořeňovat a naznačila další směr vývoje bádání. Odborná kvalita této publikace je velmi vysoká, a proto ji doporučuji všem badatelům, kteří se tomuto nesnadnému bádání věnují.